

JUCKASJÄRVI. (Torneå lappmark.)

Torneå lappmark¹ räknades ursprungligen i likhet med de öfriga nordliga lappmarkerna till kustförsamlingen med samma namn. Bland andra bevis på den omsorg, Gustaf Vasa ägnade lapparne, må anföras att han i ett öppet bref 24 juli 1559 (KGR) befallde sin troman herr *Michill N.*, antagligen dåvarande khden i Torneå, att fliteligen vinnlägga sig om lapparnes kristliga upplysning och omvändelse. Vid ordnandet af Lapplands kyrkliga förhållanden i början af 1600-talet enligt de af Carl IX ditsända kommissionernas förslag, bestämdes det, bland annat, att Torneå lappmark skulle bilda eget pastorat med kyrkoherde bosatt vid *Tenoteki (Enontekis)*, där kyrkan äfven skulle anläggas. Enligt kommissarien Daniel Hjorts berättelse af 28 apr. 1606² voro förberedelserna för kyrkobygget då klara och präst redan utsedd (se inledn. till Karesuando). Då emellertid lapparne i de två förnämsta byarna Tingwara och Seggwara i västra delen af ifrågavarande lappmark funno det besvärligt att sommartiden föra sina döda den långa och på grund af de många älfvarna och kärren svårframkomliga vägen till Tenotekis kyrkplats, hade de begärt att på egen bekostnad få bygga sig ett kapell vid *Simojärvi*, som låg midt emellan nämnda byar. Tillstånd härtill gafs i en instruktion 20 okt. 1606 med föreskrift, att dessa lappar vintertiden skulle besöka moderkyrkan i Enontekis och att prästen, när tillfälle kunde gifvas, skulle infinna sig till Simojärfvi kapell för att där hålla tidegärd.

Det gick med detta som med flertalet öfriga lappmarkspastorat, att det efter en första, mycket kort själfständighetsperiod återförenades med sin moderförsamling, Neder-Torneå, ett förhållande, som i föreliggande fall virade till 1670-talets början.

¹ Denna lappmark omfattade till en början äfven Kemi lappmark, som därifrån afskiljdes 16/3 1633. (*Jac. Fellman*, Anteckningar under min vistelse i Lappmarken. 3. Hfors 1906, s. 681.)

² Handl. rör. Skand. hist. 39. s. 191.

vid den definitiva afsöndringen af Torne lappmark, som ägde rum med anledning af kgl. bref 26 sept. 1673, gjordes det gamla kapellet vid Simojärvi till moderkyrka i *Juckasjärvi* pastorat, som till annex fick den ursprungliga moderförsamlingen *Enontekis* med en där stationerad komminister. Samtidigt undantogs den nordligaste delen af Torne lappmark till ett särskildt pastorat Kautokeino med Utsjoki som annex.

Inom Juckasjärvi nuvarande område låg ett gammalt lappkapell: *Rounala*, hvars ålder är oviss, men om hvars öden prof. K. B. Wiklund lämnat en uttömmande berättelse.¹ Traditionen anger, att det lilla kapellet blifvit af 3 lappska bröder på egen bekostnad uppfördt, möjligen redan på Gustaf Wasas tid. Gudstjänst hölls därstädes en och annan gång af prästerna i Enontekis. Kyrkan, som var påtänkt att rifvas redan 1688, fick dock kvarstå till år 1796, då hon för 4 rdr köptes af Torneå handlande och flyttades samt degraderades till hvilstuga på deras färder till Norge. Hennes ursprungliga plats utmärkes med ett korsprydt stenkummel, som på föranstaltande af landshöfd. O. von Sydow restes år 1914

En del af Juckasjärvi område afgick år 1745 till det nybildade Gellivare pastorat, och enl. kungl. bref 26 juni 1747 skulle Enontekis annexförsamling från och med 1748 utgöra eget gäll. Tyngdpunkten i Juckasjärvi pastorat har sedan tvänne gånger förflyttats, först på 1840-talet, då ny kyrka byggdes i den 6 mil nedanför vid Torneålf belägna byn *Vittangi*, dit äfven pastorsbostället förlades enl. kgl. bref 25 jan. 1843; senare gången år 1912, då pastor, skolstyrelse och andra ecklesiastiska myndigheter enl. kyrkstämmobeslut 6 aug. 1911 med bibehållande af pastoratets enhet togo sitt säte i *Kiruna*, sedan Loussavara-Kirunavara grufaktiebolag erbjudit sig att på egen bekostnad där uppföra kyrka och prästgård. I samband härmed bestämdes, att pastoratets östra del skulle bilda annex med komminister i Vittangi, samt en komministratur inrättas vid Kiruna grufsamhälle och ytterligare en vid Juckasjärvi. Den nuvarande organisationen inom församlingen har, såsom synes, inträdt efter Hernösands stifts delning.

Den första kyrkan vid Juckasjärvi var, som ofvan nämnt, det på lapparnes enskilda bekostnad uppförda kapellet vid Simojärvi. Enligt de kungl. kommissariernas rapport var det icke färdigt i juli 1607, men beräknades bli fullbordadt under sommarens lopp.² Vid midten af 1600-talet företogs därå en reparation, som vid tinget i Juckasjärvi 29 jan. 1655 uppskattades till 300 dlr jämte kosthållning, som belöpte sig till ½ våg af hvar skattlapp, hvilket lapparna i gemen samtliga bejakade att vilja betala. I arbetet ingick spånläggning af taket.

År 1726 uppfördes ny kyrka, hvilken restaurerades 1785,³ men sedan den nya kyrkan i Vittangi 1846-49 kom till stånd, inskränktes gudstjänsten i den gamla till endast 2 gånger om året. Vid de reparationsarbeten, som i den sistnämnda utfördes 1907, anträffades under golvet rester af en mängd lik, märkligt nog äfven efter lappar. Kiruna kyrka invigdes 8 dec. 1912.

Då Juckasjärvi församlings kyrka förlades till Vittangi, måste prästgård och inrättas där. Genom kgl. bref 23 mars 1849 förordnades, att khdebostället vid gamla kyrkan skulle, efter att ha bestämts till mantal och ränta, utbjudas till offentlig auktion, och af de influtna medlen motsvarande hemman inköpas vid Vittangi. Auktionen 21 jan. 1851 inbragte 1,173 rdr 16 sk. banco. Köpeskillingen för det nya präst-

¹ Rounala kyrka. Uppsala 1916. 4:0.

² Handl. rör. Skand. hist. 39, s. 250.

³ Juckasjärvi kyrka är avbildad i STFÅ för 1902 och 1903.

bordet i Vittangi understeg dessa försäljningsmedel med 540 rdlr banco, hvilken summa med nådigt tillstånd fick användas till det nya boställets iståndsättande.

En lappskola öppnades i Juckasjärvi 1744 och indrogs 1820.

KYRKOHERDAR BOENDE I JUCKASJÄRVI.

1. **Martinus Joh. Kempe** (1675-82), var komm. i Neder-Torneå, då han blef utn. till förste khde i Juckasjärvi, flyttade 1682 såsom khde till *Öfver-Torneå*.

2. **Johannes Nic. Tornberg** (1682-87), sist khde i *Öfver-Torneå*.

3. **Samuel Sam. Rehn** (1687-90), son till pred. i Jockmock, Samuel Edv. Rehn, sist khde i Råneå; stud. 7 nov. 1663; tjänstgjorde hos sin fader i Jockmock; blef efter hans transport till Råneå brukspredikant vid Silfververket i Luleå lappmark 1673, men erhöll komministraturen i Luleå stad 1674; blef pastor i Juckasjärvi år 1687, men afled redan 1690. Han var en nitisk präst med goda vitsord om sig, kunnig i lappska, men måste använda sig af tolk för finska åhörare. Synes haft någon erfarenhet i fältskärskonsten. Se ofvan s. 37.

G. m. *Apollonia Gestrinia*, dotter till khden Er. Hedsander i Hammerdal.

Barn: *Samuel*, komm. i Piteå; *Johan*, länsman i Piteå.

4. **Christian Elingius** (1691-1717), f. 1651 i Torne, där fadern Georg Nic. Elingius var skolmästare, senare lekt. i Hsand, modern, Susanna Steuch, var brorsdotter till superintendenten P. Steuchius. Stud. i Åbo 1670, där han utgaf en disputation und. professor Bångs presidium 3 maj 1673; blef s. å.. skolmästare i Luleå stad och år 1679 komm. i Luleå landsförs.; utn. till past. i Juckasjärvi 1691. Afled 1717. Han lär enligt hvad som uppges ej haft ett i alla afseenden godt rykte om sig. Då han träffade sin kapellan Sirma, som bodde i Enontekis, råkade de oftast i slagsmål, hvarvid Elingius vanligen lär ha dragit det kortare strået. Under sin studenttid i Åbo gifte han sig med änkan efter en förmögen borgare där i staden. Vid sin hemkomst till Hsand höll han sitt giftermål hemligt, till dess man fann bref från hustrun i hans fickor. Detta gifte förtröt storligen hans föräldrar. Hustruns namn är glömdt. (UB, N.) Till nådårspräst förordnades, på prostens H. Forbius' förslag, finske kapellanen Henrik Wegelius i Ilmola (Hdpr. 12/10 1717).

Med sin hustru hade han 6 söner och 1 dotter.

Af barnen: *Erik*, bodde på Juckasjärvi kyrkobord som inhysesshjon; *Nils*,

handlande i Piteå, d. 27/8 1738, 56 år g.; en son sergeant i Luleå, ogift; *Susanna*, g. m. komm. i Kemiträsk Esaias Fellman.

Tr.: De Suiogothis, præs. *P. Bång*. Aboæ 1673.

8. **Johan J. Tornberg** (1719-51), f. 29 jan. 1670 i Hietaniemi. Föräldrar: Joh. Nilsson Tornberg, khde här n:r 2, sist i Öfver-Torneå, och Brita Curtelia. Stud i Upsala 22 okt. 1694; adj. hos fadern 1698; pastor i Kautokeino 1707 och khde i Juckasjärvi 1719. En mycket uppbygglig lärare och därjämte en saktmodig man. Häradshöfd. Carl Sadlin klagade hos konsist. 1729, att khden eftersatt sin ämbetsplikt och icke sökt bringa lappen Michael Pålsson, som haft ett par benhamrar i sin ägo, till bekännelse, huruvida han därmed öfvat vidskepelse. I sin förklaring, dat. 11 apr. s. å., förmåler sig pastor Tornberg skola kalla lappen till sig; för öfrigt berättar han sig hafva gjort all möjlig flit vid sina åhöreres undervisning i kristendom, men att icke alla kunna fatta beror på deras okunnighet i finska språket och deras egen tröghet i lärande (Hdpr. 12/2 och 25/6 1729). Vid 70 års ålder var han trött och mäktade ej styra och sköta sin församling som det höfdes. Han fick därför år 1739 sin son Salomon till adjunkt. Vid denna tid (1740) hörde till församlingen 227 skattlappar och 43 fattigare oskattlagda med inemot 200 kommunikanter, varande största delen alldeles svaga i sin kristendom, ovilliga att lära och olydiga att inställa sig till förhören. Afled 11 febr. 1751 och begrofs med liktal af biskop O. Kiorning, som då var stadd på visitation i lappmarken.

G. 11/3 1700 m. *Sara Renmark*, bruksbokhållaredotter, d. 7/4 1749.

Af barnen: *Lars*, f. 1702, handlande i Torneå, d. 1772; *Abraham*, stud., sedan nybyggare; *Johan*; *Catharina*, f. 1709, g. 1) 15/7 1728 m. brukspred. i Kengis Joh. Antilius, 2) m. pastor Joh. Björkman i Gellivare, n. 3; *Salomon*, f. 1713, pastor i Enontekis; *Magdalena*, g. m. studer. Erik Löfman; *Margareta*, g. m. en Snæckenborg.

6. Mag. **Lars Engelmark** (1752-60), f. 1715, son af komm. i Ramsele-Helgum Jonas Stadenius och Anna Hornæa. Stud. i Åbo 1736, blef efter aflagda akad. prof fil. mag. därst. 1741; prästv. i Hsand 19 dec. 1742 till adj. åt prosten And. Nensén i Sunne; erhöll redan 9 febr. 1743, fullmakt på skolmästarebefattningen i Juckasjärvi, som då första gången tillsattes, men anhöll om uppskof med ditresan. Lappmarksdirektionen antyder i april Engelmark att begifva sig till past. Fjellström i Lycksele för att undervisa i lappska språket och i alla fall åtnjuta sin lön. Tillika vice past. 1746 under företrädarens sjukdom. När han 24 febr. 1751 söker befordran till khdelägenheten efter Tornberg, begär han att tillika

få åtnjuta kapellansrättigheten som ersättning för hvad som afgått ifrån Juckasjärvi därigenom att Enontekis 1748 utbrutits såsom eget gäll och en stor del af Juckasjärvi församling kort förut blifvit lagd till Gellivare nybildade pastorat. Konsist. yttrar i sitt förslag till lappmarksdirektionen, att ingen bättre förtjänt att njuta befordran till denna lägenhet än Engelmark i anseende till hans gjorda uppbyggeliga tjänst i Lappmarken, och han erhöll 5 juni 1751 fullm., med tilltr. 1752. Han skrifver 8 febr. 1760, att rensjukan vid denna tid hotade att alldeles tillintetgöra renhjordarna. Under de sist förflutna 10 åren hade 20,000 om icke 30,000 renar dels själfdött, dels måst nedslaktas och lapparna blifvit utfattiga i Juckasjärvi.¹ Han bemödade sig att genom sitt lefverne utplåna det ofördelaktiga, gom vidlådde faderns minne, och bevisade sig Gudi en bepröfvad och förträfflig arbetare, så att han härunder drog på sig ohälsa. Afled 16 april 1760 af blodstörtning.

G. 1743 m. *Margareta Vendela Theet*, dotter af häradshöfd. Erik Theet; d. 1762.

Af 12 barn: *Brita*, f. 19/2 1744, g. m. Jonas Ullberg, komm. i Stigsjö; *Anna*, f. 9/7 1746, g. m. brukspred. i Lögdö, sedan khden i Indal Elof Frisendahl; *Daniel*, f. 9/10 1747, khde i Juckasjärvi, sedan i Jockmock; *Fredrik*, f. 22/12 1753, komm. i Neder-Torneå; *Catharina*, f. 9/3 1755, g. m. guldsmeden Michael Åström i Sthm, d. 20/12 1789.

Tr.: De forma regiminis optima, præs. *H. Hassel*, Aboæ 1740. - De vi inertia, præs. *J. Browallius*, ib. 1741.

7. **Nils Ol. Gran** (1762-74), f. 1721. Föräldrar: khden i Lycksele, sedan i Neder-Kalix Olof Gran och Elsa Hernodia. Stud. i Upsala 4 okt. 1742, disputerade pro ex. 1748, ägnade sig till en början åt juridiska studier theoretice et practice, men »länkade sedan sitt sinne till himlaläran», som Tunæus uttrycker sig, blef prästv. och sin faders adjunkt i Neder-Kalix 1757, förordn. 1760 att biträda skolmästaren i Juckasjärvi, hvilken församlings skötsel efter Engelmarks död blef honom anförtrodd jämte skolmästaretjänsten 1761. Såsom kunnig i lappska, stadig i lefvernet och försvarlig i studier erhöll han på konsistoriets förord 31 mars 1762 fullm. å Juckasjärvi pastorat. Han hade dock därvid skriftligen förbundet sig att öfva sig i finska språket, hvori han tillförne förvärvat ringa kunskap. Afled 2 apr. 1774.

G. 1763 m. *Barbro Margareta Turdfjæll*, f. 1741, dotter till kaptenen vid Västerb. reg. Jakob T., omgift 10/3 1785 m. komm. i Neder-Torneå, N. Wiklund. Barnlös.

Tr.: De nexu inter veritatem metaphysicam et logicam, præs. *N. Wallerius*. Ups. 1748.

¹ Bergianska brefväxlingen i Vet.-Akad. T. 13.

8. **Olof Sandberg** (1775-88), brukspredikant i Kengis; såsom mäktig både finska och lappska språken och känd ss. en skickelig, allvarsam och uppbyggelig prästman, föreslogs han till pastor i Juckasjärvi, hvilket förslag godkändes af lappmarksdirektionen, och erhöll sin fullmakt 12 apr. 1775. Utn. till khde i Öfver-Torneå 1787, se *Öfver-Torneå*.

9. **Daniel Engelmark** (1788-1804), pastor i Enontekis, erhöll fullmakt som khde i Juckasjärvi 5 dec. 1787, tilltr. 1788, pastor och skolmästare i Jockmock med tilltr. 1804, se *Jockmock*.

10. **Per Grape** (1804-10), f. 9 jan. 1752 i Juckasjärvi, son af skolm. härst. Isak Grape, sist khde i Öfver-Torneå, och Margareta Fjellström. Stud. i Upsala 1770, disput. pro ex. 1773, prästv. 4 sept. 1774 till nådårspred. vid ena sacellanien i Neder-Torneå. Skolmäst. i Juckasjärvi 12 apr. 1775; afl. past. ex. 3 dec. 1783; utn. till khde härst 18 apr. 1804. Afled 7 dec. 1810. Genom försäljning af sin lönespanmål under krigsåren blef han skuldfri, hvaröfver han i glädjen fick en sömnlös natt. Öfversatte Pontoppidans Trosspegel och W. Asshetons Tal om dödssängs bättring till finskan.

G. m. *Anna Margareta Hackzell*, f. 1749, dotter af kronofogden Anders Hackzell i Luleå och *Anna Katarina Plantin*, d. i Juckasjärvi 22/4 1795.

Barn: *Isak*, f. 18/10 1776, d. s. å.; *Anders*, f. 26/11 1777, v. komm. landtmät., begaf sig till Norge; *Isak*, f. 4/4 1779, prost o. khde i Piteå, d. 1855; *Margareta*, f. 31/10 1780, d. ogift 1857 i Öster Våla prästg.; *Katarina*, f. 19/12 1781, g. 15/1 1809 i Juckasjärvi m. ekon. direkt. Nils Ekström, d. 8/9 1853; *Per*, f. 2/4 1783, d.s.å.; *Ulrika Sofia*, f. 22/5 1784, g. m. komm. i finska Neder-Torneå Anders Forssell, änka 1819; *Zacharias*, f. 8/11 1785, tvilling, khde i Öfver-Kalix, d. 1847; *Erik*, f. 8/11 1785, tvilling, d. 25/9 1796; *Brita Kristina*, f. 18/4 1787, ogift d. 1857; *Johanna Magdalena*, f. 4/4 1790, ogift d. 1851; *Anna Agatha*, f. 30/4 1791, ogift d. i Piteå 29/4 1879; *Maria Elisabeth*, f. 15/12 1794, d. 25/2 1795 i Juckasjärvi, begrafven jämte modern.

Tr.: Disp. explicans notionem verbi $\chi\alpha\tau\alpha\beta\alpha\beta\acute{\epsilon}\nu\epsilon\tau\nu$, Coloss. 2:18 præs. *J. Floderus*. Ups. 1773.

11. **Pehr Palmgren** (1812-31), skolmästare i Juckasjärvi sedan 1804, utn. tillika som pastor härst. 1812; erhöll i mars 1831 fullmakt ss. khde i Lycksele, tilltr. 1 maj s. å., se *Lycksele*. Skolmästarbefattningen jämte skolan indrogs 1820.

KYRKOHERDAR BOENDE I VITTANGI.

12. **Ingemar Lindstedt** (1831-55), f. 8 maj 1792, son af handl. Anders Lindstedt i Hsand. Stud. i Upsala 1811, vikar. lärare vid Maria

församl. handtverks- och fattigskola i Sthm 1817; prästv. till vakanspred. vid, sacellanien i Öfver-Kalix 30 aug. 1818; past. adj. i Öfver-Torneå 29 nov. 1819; v. komm. i Pajala 29 jan. 1823; åter past. adj. i Öfver-Torneå 5 apr. 1826; utn. pastor i Juckasjärvi dec. 1831. Sedan kyrkan och prästbordet förlagts till byn Vittangi, bodde han där från 1846. Afled 12 juli 1855.

G. 1/8 1820 m. *Christina Catharina Wikström*, dotter af kontr.prost. o. khden i Öfver-Torneå Joh. Wikström, f. 1797. Nådår beviljades gm kgl. bref 18/11 1856.

Barn: *Johanna Agatha*, f. 13/6 1821 i Öfver-Torneå, g. 30/6 1850 m. krononybygg. Johan Anderson Lahti, Vittangi; *Sofia Albertina*, f. 23/4 1823, d. 26/4 1836 i Juckasjärvi; *Brita Wilhelmina*, f. 27/10 1830, g. 12/4 1848 m. Johan E. Hansson.

13. **Johan Oscar Curtelius** (utn. 1857), pastor i Karesuando, erhöll juli 1857 fullmakt ss. khde i Juckasjärvi, men sökte sig tillbaka till sin gamla församling, som han återfick febr. 1858, för att 16 år senare ånyo söka sig hit.

14. **Per Lorens Stenborg** (1858-63), v. pastor i Juckasjärvi sedan 1855, utn. till ordin. khde 8 nov. 1858, utn. khde i Pajala 26 maj 1863, tilltr. genast, se *Pajala*.

15. **Erik Anders Stenborg** (1864-74), utn. pastor i Juckasjärvi 6 juni 1864, tilltr. genast; khde i Karl Gustaf 1873, tilltr. 1 maj 1874, se *Karl Gustaf*.

16. **Johan Oscar Curtelius** (1874-79), för andra gången utn. pastor i Juckasjärvi 27 apr. 1874, tilltr. genast; sist khde i *Gellivare*, se khdar därst. n. 7.

17. **Frans Wilhelm Lidström** (1881-1901), f. 24 maj 1847 i Karesuando, son af kronolänsman Joh. Jakob L. och Anna Margareta Grape, dotter af klockaren Jonas Grape. Med afgangsex. från Sthms gymn. 11 dec. 1869, aflade han efter erhållen dispens från akademiska examina prästexamen inför domkapitlet i Hsand 8 maj 1874 i alla föreskrifna ämnen äfvensom i kyrkolagfarenhet för att prästvigas till tjänstgöring i Hsands stifts finsktalande församlingar; v. adj. vid Hsands allm. lärov. 1872-73 och 1873-74; prästv. i Upsala 31 maj 1874, v. past. i Karesuando 3 juni s. å., utn. khde därstädes 2 nov. 1874, tilltr. genast, sist utn. till khde i Juckasjärvi 7 juli 1879, tilltr. 1 maj 1881. Afled här 16 febr. 1901.

G. 22/9 1876 m. *Anna Sofia Bäckström*, f. 12/3 1855, dotter af kronofogden i Kalix Jonas Bäckström och Mathilda Burman. Som änka bosatt i Luleå; barnlös.

18. **Isak Johansson** (1902-11), f. 25 jan. 1853 i Matarengi, Öfver-Torneå. Föräldrarne, Johan Kuttainen och Helena Kristina Mörtberg, voro ett förmöget bondfolk af allvarlig læstadiansk läggning. Efter skolstudier i Luleå och där aflagd mogenhetsex. 6 juni 1876 stud. i Upsala ht. s. å.; v. läroverksadj. i Luleå 1877-78; dimissionsex. i Upsala 31 maj 1879; med dispens från prakt. teol. ex. prästv. 21 sept. 1879 med tjänstgöringsskyldighet och befodringsrätt i Hsands stifts finska församlingar; v. adj. vid Hsands folkskolelärareseminarium under en del af ht. 1879; förordn. till v. komm. i Kvickjock 22 okt. s. å. med skyldighet att i ämbetet biträda khden i Jockmock; från sommaren 1880 anställd som direktör för föreningen »Lappska missionens vänner» och tillika past.-adj. i Gellivare; folkskoleinspektör under år 1881 inom Juckasjärvi och Karesuando församlingar samt under åren 1882-86 inom Norrbottens läns lappmarks-pastorat med rätt att härunder räkna prästerliga tjänsteår; aflade past. ex. 10 okt. 1885; förordnad till v. komm. i Piteå landsförsamling 12 maj 1886; utn. khde i Karesuando 12 sept. 1887, tilltr. 1 okt. s. å. Efter 15 års verksamhet därst. khde i Juckasjärvi 25 juni 1901, tilltr. 1902; kontraktsprost 1906-10. Under sin vistelse i Jockmock vinnlade han sig med ifver att lära lappska språket. Han har till lappska öfversatt åtskilliga arbeten och själf författat en nykterhetsskrift. Som folkskoleinspektör och själasörjare har han nedlagt ett troget och redbart arbete här i de nordliga lappmarkerna. Han fann sig väl till rätta i sin læstadianskt sinnade omgifning, ehuru de inom Juckasjärvi boende strängare västlæstadianerna emellanåt kunde vara nog så påträngande och läxa upp sin pastor. Hade han i sin ungdom gjort en dygd af sparsamheten, blef han eget nog på sin sista tid Sveriges bäst aflönade khde genom de inkomster, hvilka tillflöto honom tack vare det hastigt uppblomstrande grufsamhället Kiruna, som uppstått inom detta förr som obygd betraktade pastorat. Det uppgifves, att han uppbar en årlig inkomst af öfver 30,000 kronor. Han afled 28 jan. 1911. (*O. Rydholm*, Minnestal vid prästmötet i Luleå 1915.)

G. 28/4 1889 m. *Maria Johanna Mansikka*, f. i Hietaniemi 17/8 1860, dotter af bonden Isak Mansikka och Eva Kajsa Anundi.

Barn: *Lars August*, f. 30/1 1891; *Anna Maria*, f. 3/4 1893; *Ragnar*, f. 3/3 1895; *Johan Martin*, f. 8/2 1901.

Tr.: Sami pahamas wassjolats. Sthm 1882. - *Newman Hall*, Pate Jesusa lusa. Sthm 1881 (öfvers.).

KAPELLANER I ENONTEKIS.

1. **Olof Matthiæ Sirma** (1676-1719), född i Kemi lappmark af lappska föräldrar. Af landshöfding Johan Gran blef han rekommenderad hos superintend. P. Steuchius såsom ägande lämpliga naturgåfvor för utbildning till präst i lappmarken.¹ Inskrefs som stud. i Upsala 1 febr. 1672, prästv. 1675 och förordnades 1676 till kapellan i Enontekis och Rounala. År 1688 begärde han, att en lappskola måtte upprättas i Torneå lappmark och hans lappska öfversättning af Gezelii katekes tryckas. Tilllika anhöll han, att Rounala kyrka icke måtte nederrivas, utan hellre konserveras till gudstjänstens upprätthållande.² Han hade då varit kapellan 12 år vid Enontekis och Rounala kapell. Vid en prostvisitation klagades, att kapellan Sirma vid en storhelg farit bort och predikat i Rounala, hvilket jämte andra oegentligheter åsamkade honom konsistoriets varning. I Grapes Herdaminne omtalas, att Sirma skall ha varit en barsker man, som under predikan gått ner af predikstolen och luggat ouppmärksamma åhörare, samt att han och hans pastor i Juckasjärvi Elingius, när de råkats, drabbat ihop i handgemäng. Att detta icke alldeles är gripet ur luften synes framgå af den omständigheten, att Olof Sirma på tinget i febr. år 1681 inför rätten tillstod och vederkände sin svaghet af dryckesmåhl, och uppföres ss. »plikande för 4 oquädinsord samt pust och håårdrag» tillsamman 18 mk s:mt.³ Det var Sirma, som under studenttiden meddelade Scheffer den lappska sång, denne aftryckt i sin *Laponica* och som sedermera återgifvits af Franzén i hans välbekanta »Spring, min snälla ren». Originallet bevaras i Kgl. Biblioteket i Sthm. Sirma var ej så sadelfast i svenska språket.⁴ Han afled 1719.

G. m. *Catharina Ersdotter* från Uleåborg, d. 1730.

Barn: *Brita*, g. m. Henrik Tornberg, komm. i Neder-Torneå.

2. **Johannes Joh. Wegelius** (1721-24), f. i Sthm 14 juni 1693. Föräldrar: khden Johan W. och Christina Lauræus. Fadern, då pastor i Pudasjärvi, blef afsatt från prästämbetet och sin befattning såsom invecklad i Uhlstadii religionssvärmeri 1692, men återvann prästtjänsten och afled som khde i Tyrvis. Sonen föddes i Sthm, dit fadern begifvit sig för att

¹ Enligt benäget meddelande af professor K. B. Wiklund.

² *Is. Fellman*, Handl. o. uppsatser ang. Finska lappmarken, 2. Hfors 1910, s. 178. Sirmas lappska katekes blef ej tryckt.

³ Samma arbete, 2 s. 446.

⁴ *E. N. Setälä*, Lappische Lieder aus d. XVII:ten Jahrh. Hfors 1889.

anföra klagomål öfver den behandling, för hvilken han varit utsatt. Under de ryska oroligheterna 1713 flydde föräldrarna och barnen till Torneå lappmark, hvarvid de hufvudsakligen vistades i Enontekis och där funno ett magert uppehälle medels fiske och genom att fadern och sonen Johannes, som blifvit student i Åbo 23 juli 1709, meddelade undervisning och predikade i angränsande trakter. Häruppe tillbragte familjen 8½ år i brist och armod. Sonen Johannes kom emellertid att åter upptaga studierna i Upsala och blef på Åbo konsist. anhållan prästv. i Hsand 16 maj 1721 till sin faders adj. samt s. å. förordn. till kapellan i Enontekis, hvilken tjänst han på grund af genom förkylning ådragen sjukdom 1724 lämnade. Efter faderns död blef han 1726 nådårspräst i Tyrvis och på magistratens i Torneå ansökan utn. till skolmästare därstädes s. å. Var förste opponent vid prästmötet i Piteå 1734. Efter 31 års skoltjänst blef han slutligen pastor i Uleåborg 1757 samt prost 1758. Afled 13 maj 1764 och begrofs af Matth. Pazelius, khde i Limingo.¹ På Enontekisbornas begäran utarbetade han med offentligt understöd en finsk postilla, som utkommit i flera upplagor och ännu räknas som en högt skattad uppbyggelsebok i finska lappmarken.

G. m. 21/8 1722 m. *Margareta Törner*, dotter till Samuel Törner, borgare i Torneå, änka efter handl. Henrik Hellander.

Barn: *Christina Wegelia*, g. m. komm. Salomon Grape i Neder-Torneå; *Johannes*, f. 1725, d. på resa till Åbo och begr. i Karkku kyrkas kor 7/4 1740; *Maria*, f. i Torneå 28/1 1728, d. 30/4 s. å.; *Henrik*, f. 28/2 1729, t 12/3 s. å.; *David*, f. 20/6 1730, d. 16/7 s. å.; *Gabriel*, f. 30/7 1732, d. 21/8 s. å.; *Abraham*, f. 24/4 1735, d. 23/6 s. å., *Isak*, f. 13/6 1736, d. 26/6 s. å.; *Elisabeth*, f. 16/11 1737, d. 23/12 s. å.; *Margareta*, f. 7/10 1739, d. 1/3 1740. (*A. Wilskman*, Släktbok, D. 1. Hfors 1916.)

Tr.: Se pylä Ewangeliumillinen walkeus taivaallisesa opisa ja pyhäsä elämäsä. (Finsk evangelisk postilla) 1, 2. Sthm 1747-49. 4:0. - Yxi tarpellinen coetus ja tutkistelemus rippiväen canssa (Skriftförhørsfrågor). Turusa 1762.

3. **Michael And. Wichman** (1726-30), brukspredikant i Kengis 1725. Sedan kapellansbefattningen i Enontekis blifvit flere prästmän erbjuden, men refuserad, utnämndes W. 1726, lämnade förs. 1730 och blef sist stadskomminister i Piteå, se *Piteå*.

4. **Henrik Joh. Ganander** (1731-44), f. i Åbo, blef stud. därst. 1724 och åtnjöt stipendium åren 1725-27; prästv. 1727; tjänte som kapellan i Sodankylä, hitkom till Enontekis 1731 och predikade i det gamla kapellet Rounala första gången 11 apr. s. å. såsom en inristning på en bräda

¹ Pazelii likpredikan är tryckt.

i korväggen tillkännagaf.¹ I Konsist. relation om lappmarkerna år 1740 säges: »Här i Enontekis bor kapellanen Hendric Ganander inemot 40 år gammal, hvilken sedan han i 3 år varit kapellan uti Sodankyle lappmark, lydande under Åbo stift, blef i brist af ledig finsk präst år 1729 kallad till denna sacellania, warandes 'rörig', ehuru han är svag till hälsan, och har all möda ospard vid församlingens skötsel, till hvilken höra 88 skattlappar och 33 oskattlagde, som göra nästan 400 communicanter, hvilka merendels tämmeligen väl läsa i bok och utan sin cateches och göra godt besked uti förhören». Han erhöll Konsistoriets förord till Nagu pastorat i Åbo stift 27 aug. 1743, men fick i stället befordran ss. khde till Sjundea pastorat, hvilket han tillträdde 1744. Han och hans hustru skänkte till Enontekis kyrka s. å. en kyrkklocka och ombesörjde omgjutningen af den gamla Rounala-klockan, som flyttades till Enontekis. Afled 1752. Under sin tjänstetid här i Enontekis utgaf han en lappska grammatik och polemiserade mot P. Högström rörande de lappska dialekterna och hans förslag till lappska språkets normalisering.

G. 6/12 1730 i Torneå stad m. *Catharina Henriksdotter Tornberg*, dotter till komm. i Neder-Torneå H. Tornberg.

Af barnen: *Johan*, stud. i Åbo 29/4 1748; *Brita*; *Henrik*, f. 1740, stud. i Åbo 1756, bodbetjänt hos handl. Lindeberg i Hfors, kom i rättvisans händer, enär man under en grafsten på Åbo kyrkogård anträffat en af honom skrifven förbindelse till »grefve fan», hvarmed han i sin fattigdom hoppats vinna penningar.

Tr.: Grammatica lapponica linguæ Europæarum prope antiquissimæ solidam planam viam genium linguæ lapponicæ addiscere desideranti monstrans. Holmiæ 1743 (tryckt på Lappmarksdirektionens bekostnad).

5. **Salomon Tornberg** (1744-49), förordn. till Gananders efterträdare ss. komm. 1744; och sedan Enontekis vid 1747 års riksdag erhållit rätt att skiljas från Juckasjärvi och bilda eget pastorat, utn. till khde därst. med tilltr. 1749, se *Karesuando*.

¹ Inskriften lydde: Henricus Joh. Ganander Aboensis sacellanus die 11 April. a:no 1731 hic 1:ma vice concion: in templum hoc annis ultro 100 exstructum jam minor tamdiu absque reparatione durasse, sed nullo in loco labefactatum. (Kgl. Vet.-akad. Handl 24, s. 217.)